

ch. 6.
D-52.

OLTIN SANDIQ

SHOXLI ISKANDAR

rok 5
D-52,

OLTIN SANDIQ

SHOXLI ISKANDAR

Toshkent
«Yangi asr avlodi»
2006

Qadim zamonda Iskandar degan podsho o'tgan ekan. U har gal soch-soqolini oldirgandan keyin sartaroshni o'ldirtirib yuborar ekan.

Ko'p zamonlar o'tibdi.

Kunlardan bir kuni Iskandar S. shahriga kelib qolibdi. Bu yerda ham ko'p sartaroshlarni o'ldiribdi. Axiri soch oladigan sartarosh topilmay qolibdi. Qidiribdilar, qidiribdilar, oxiri ne mashaqqatlar bilan bir chol sartaroshni topibdilar.

– Podshoning sochini olasan, – debdilar unga.

– Jonim bilan, – debdi chol. U Iskandarning sartaroshlarni o'ldirishini bilmas ekan, bilsa ham ishonmas ekan.

Chol shohning sochini olibdi, qarasa Iskandarning shoxi bor emish. Chol sartarosh dami ichida, endi ketmoqchi bo'lsa, Iskandar uni o'linga buyuribdi.

– Rahm qiling, marhamatli shoh. Bola-chaqam ko'p, bir qoshiq qonimdan keching. Bolalarimni rizqini kesmang.

Chol yer o'pib, ko'z yosh to'kib, Iskandarning shoxi borligini hech kimga aytmalikka qasam ichibdi. Shoh uning so'zlariga ishonib, o'ldirmabdi.

Kunlar o'tibdi. Chol churq etmay yuraveribdi. Biroq uning qorni avval tarvuzday, keyin bo'xchaday, bora-bora mesnday bo'lib shishib ketibdi. Chol dardini ichiga sig'dirolmaganidan keyin, oxiri shahardan bosh olib toqqa chiqib ketibdi.

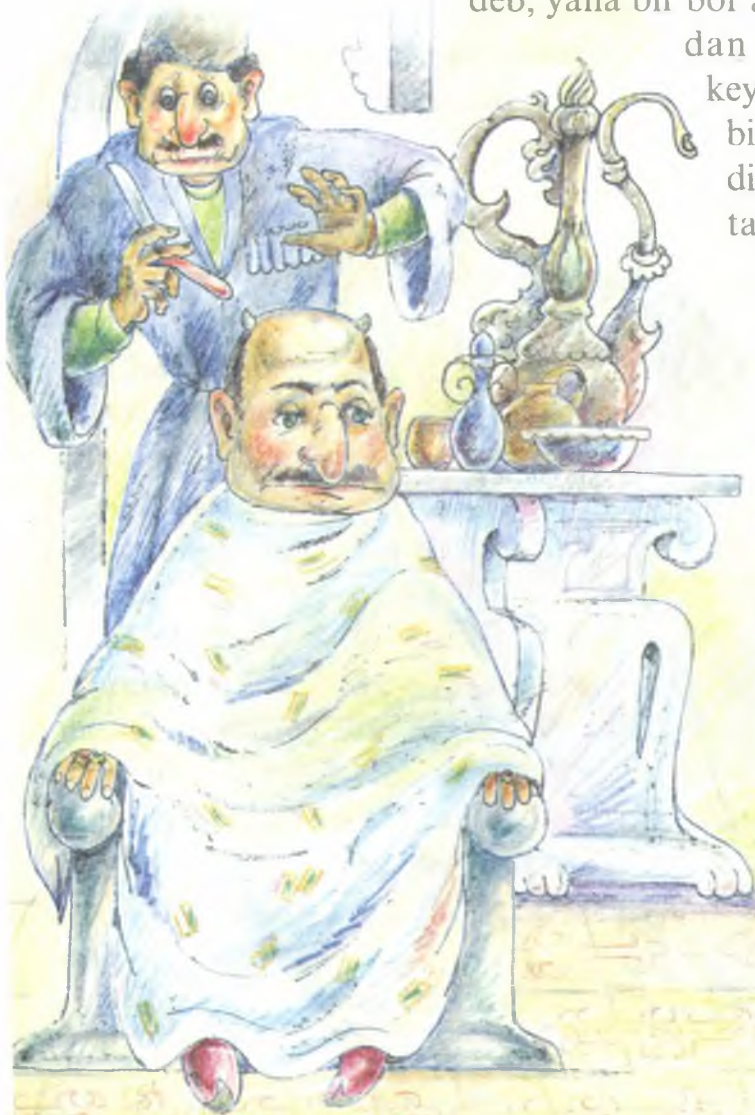
– Zora, bir davosi topilsa, – deb o'ylabdi chol.

Chol tog'da qurib qolgan bir quduqqa duch kelibdi.
Quduq atrofi suv sepganday jim-jit va xilvat ekan.
Bu yerda ko'pdan beri odam zoti oyoq bosmaganligi-
ga chol ishonibdi. Chindan ham bu yer jonivor zotidan
ham xoli ekan. Ehtiyotkor chol, hech kim yo'qmikin
deb, yana bir bor atrofni ko'z-

dan kechiribdi,
keyin quduq la-
biga engashib-
di-da, uch mar-
ta:

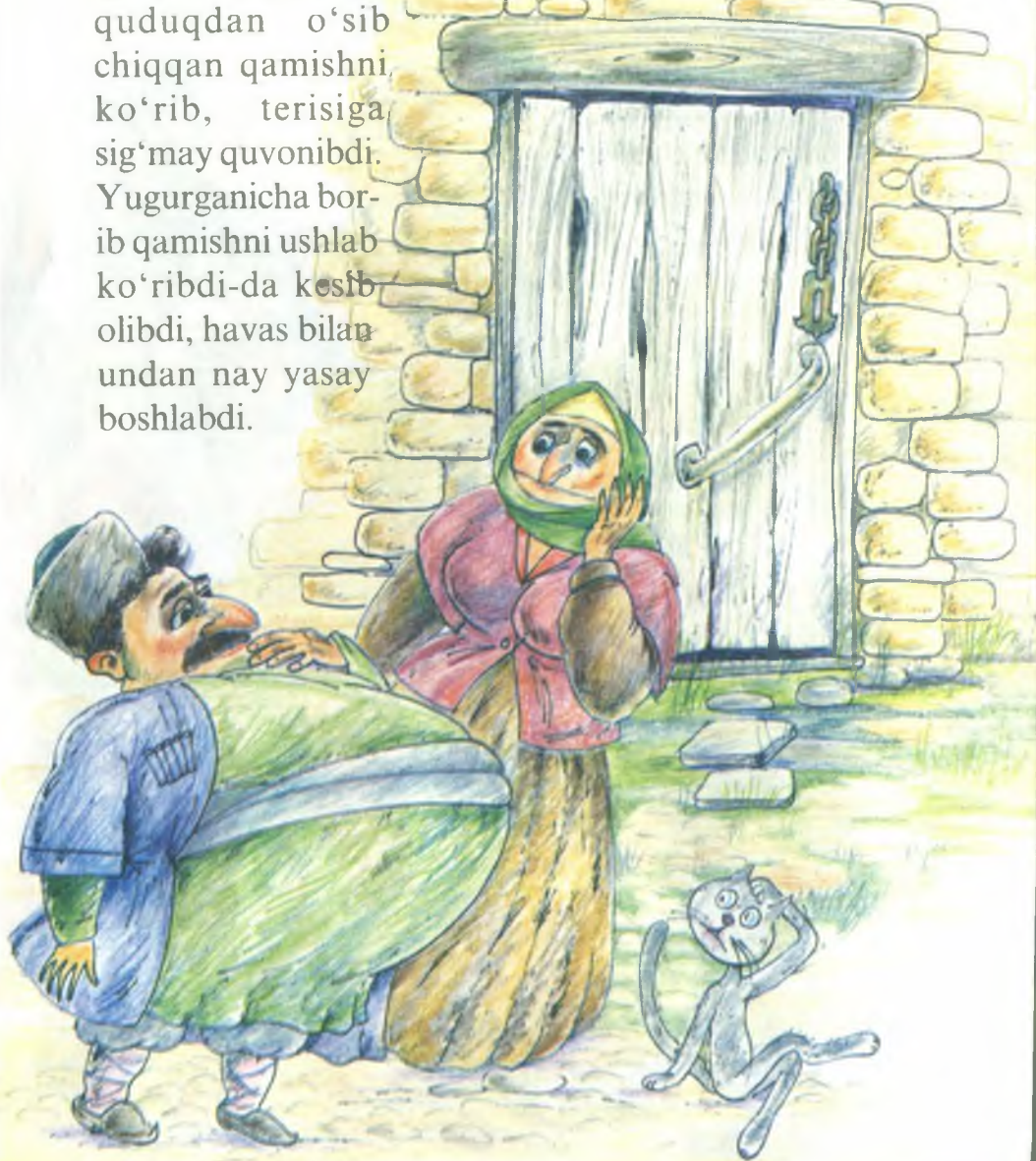
– Is-kan-dar-ning shoxi bor! Is-kan-dar-ning shoxi bor! Is-kan-dar-ning shoxi bo-o-rrr! – deb qichqiribdi.

Shunday deyishi bilan shishi asta-sekin qaytib ketibdi. Bir onda meshday qorni bo'shab, chol avvalgiday sog'ayib, o'ynab-kulib uyiga ketibdi.

Oradan bir necha kun o'tgach, haligi quduqdan juda chiroyli, uzun bir qamish o'sib chiqibdi.

Kunlardan birida cho'pon bola tog' bag'rida qo'y boqib yurib, quduqqa yaqin kelib qolibdi. Cho'pon bola quduqdan o'sib chiqqan qamishni ko'rib, terisiga sig'may quvonibdi. Yugurganicha borib qamishni ushlab ko'ribdi-da kesib olibdi, havas bilan undan nay yasay boshlabdi.

Cho'pon cholg'uni yaxshi ko'rar ekan, shuning uchun u turli-tuman qamishlardan sibizg'alar yasab, suygan kuylarini chalib yurar ekan. Qo'zilar esa uning kuylaridan rohatlanib, boshlarini quyi solib uzoq-uzoq tinglar ekan, adashganlari esa nay ovozi tomon yurib, qo'tonga kelib qo'shilar ekan. Bahor kunlari qo'zilagan qo'zilar, sho'x echkilar tog'dagi maysazorlarda yoyilib, jimgina qimtinishar ekan.

Yosh cho'pon baland tog' cho'qqisiga chiqib, qo'ylariga qaray-qaray qamishni yo'nib, nayni bitqizibdi va ajoyib nay yasaganidan sevinib, yaxshi ko'rgan ashulasini chala boshlabdi.

– Iye, bu nimasi juda g‘alati-ku?!

Cho‘pon bola qancha urinmasin, nayda uning kuyini chalib bo‘lmabdi. U yangrab, baland ovoz bilan nuqul bir gapni takrorlayveribdi. Ammo ashula bulbul ovozi singari har pufda har xil ohangda takrorlanaveribdi. To‘g‘risi, nay hadeb: «Iskandarning shoxi bor» deb takrorlayveribdi.

Bir zumda bu ashula vahimali xabar singari yangrab, taxtda o'tirgan shahanshoh Iskandarning qulog'iga yetibdi. U «bu xabarni yoyayotgan albatta sartarosh chol», deb o'ylab, uni tuttirib keltiribdi. Chol podsho oldida titrab-qaqshab o'tirganida ham tog' boshidan o'sha ashula yangrab eshitilaveribdi.

«Bu elga yot lashkar kelgan, el oldida sharmandamni chiqarmoqchi bo‘lyapti», deb o‘ylabdi podsho va shu ondayoq tog‘ tagiga qo‘shin yuboribdi. Askarlar cho‘pon bolani tutib, oyog‘ini yerga tekkizmay podsho oldiga keltiribdilar.

Yosh cho‘pon hech qanday gunoh qilmaganini yaxshi bilganidan: «Shoh mening ashulamni eshitmoqchi bo‘lsa kerak», deb o‘ylabdi. G‘azablangan shohga ro‘para bo‘libdi. Podsho cholni qiynab o‘ldirmoqchi bo‘lib turgan ekan. Chol haqiqatni aytishga qaror qilibdi.

– Bir qoshiq qonimdan kechsangiz aytaman, – debdi u.

– Kechirdim, – deb rozi bo‘libdi podsho.

Chol bo‘lgan voqeani boshdan-oyoq so‘zlab beribdi. So‘ngra navbat cho‘pon bolaga kelibdi.

Cho‘pon bola toqqa qanday qilib kelib qolganini, quduqdan o‘sib chiqqan qamishdan nay yasaganini va bu nay cho‘pon umrida eshitmagan bir ashulani aytaverganini, nihoyat podsho askarlari uni tutib bu yerga keltirganliklarini so‘zlab beribdi.

Shoh juda g‘azablanibdi, o‘zini har tomonga uribdi, ammo na cholni, na cho‘ponni hech nima qilolmabdi. Faqat bu gaplar unutilib ketadi, deb o‘ylab cho‘ponning mehnati singan nayni sindirib tashlabdi.

Ammo podsho yanglishgan ekan. Iskandarning shoxi borligi og‘izdan-og‘izga o‘tib, nasldan-naslga ko‘chibdi va bizning zamonamizgacha yetib kelibdi.

Mana, men uni aytib berdim, siz ham xabardor bo‘ldingiz.

MINORA

(Ozarbayjon xalq ertagi)

Bir ovulda bir kuni besh-olti keksalar maydonagi supada gaplashib o'tirishardi. Shunda ulardan biri:

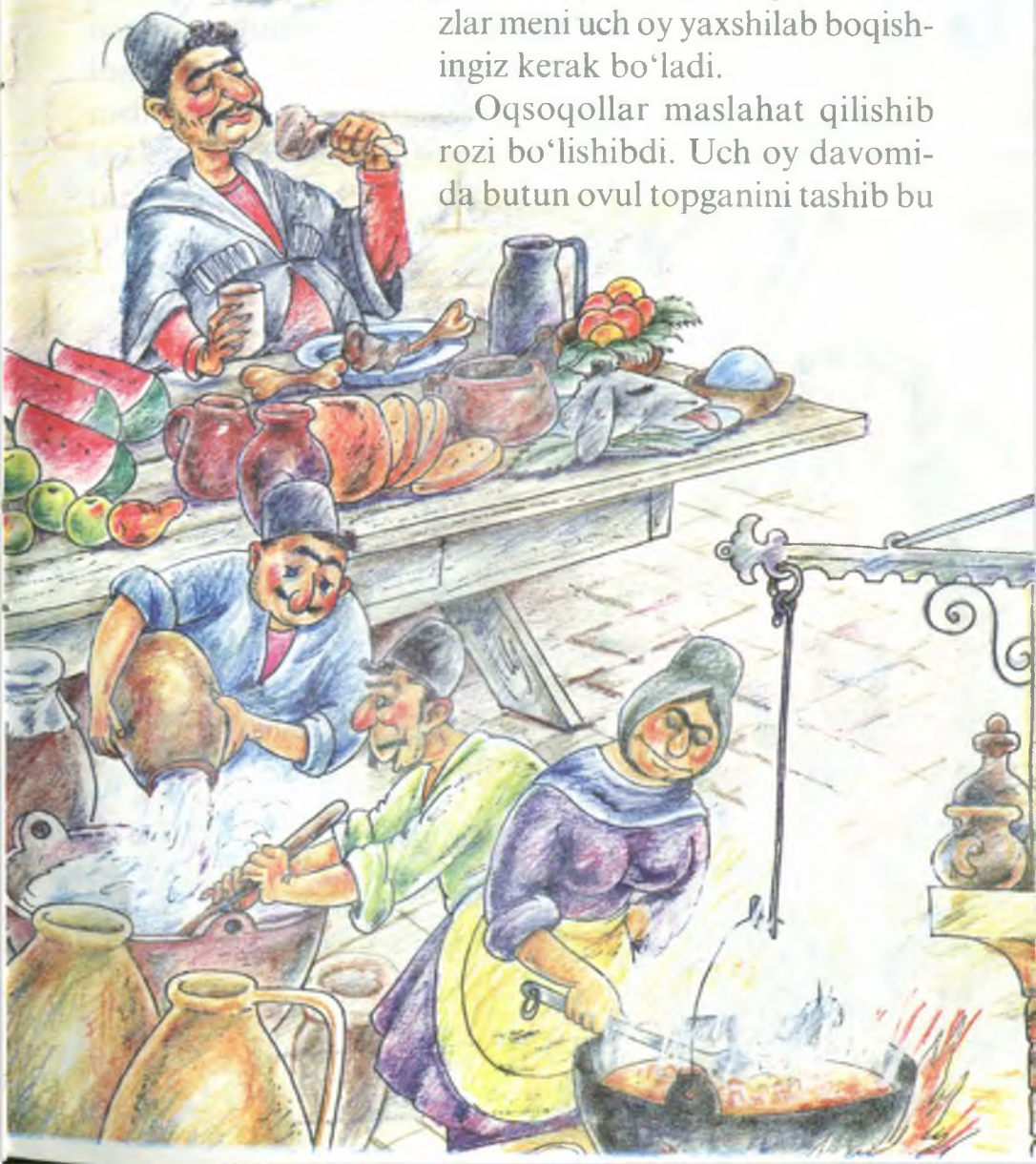
– Ovulimizning narigi chekasidagi minorani mana shu maydonning o'rtasiga olib kelib qo'yilsa, zab ish bo'lar edi-da deb qoldi. Shu payt

ularning oldidan o'tib ketayotgan bir ozg'in qoramag'iz yo'lovchi yigit eshitib qolib ularga salom berib debdi:

– Men o'sha minorani bu yerga ko'chirib olib kelib berishni o'z zimmamga olaman, lekin buning uchun sizlar meni uch oy yaxshilab boqishingiz kerak bo'ladi.

Oqsoqollar maslahat qilishib rozi bo'lishibdi. Uch oy davomida butun ovul topganini tashib bu

yigitni yaxshilab boqibdi. Begona yo'lovchi ham ikki yanog'i qip-qizil mag'izdek bo'lib toza semirib kuch to'plabdi. Va nihoyat minorani ko'chiradigan kun ham kelibdi. Minora atrofiga xaloyiq yig'ilibdi.

Karnay-surnaylar chalinib, nog'oralar do'mbirlabdi. U minorani arqon bilan bog'labdi va xaloyiqqa yuzlanib so'rabdi:

– Minorani shunday yelkamga ortib yuborishga kim qarashib yuboradi? Hech kim joyidan siljimabdi.

Shunda begona yo‘lovchi:

– Sizlar ko‘pchilik bo‘lsangiz, sizlardan arzimagan narsa, minorani shunday yelkamga mindirib yuborishingizni so‘radim, sizlar shuni ham eplay olmasangiz, men bir o‘zim qanday qilib bu hashamatli binoni ovulning narigi chekkasiga olib borishim mumkin, – deb butun ovulni laqillatib jo‘nab qolibdi.

